

پرسشنامه وسواس مذهبی - اخلاقی آبراموونیز و همکاران (2002)

شماره	ردیف	هرگز	تقریباً هیچگاه	گاهی اوقات	اغلب اوقات	همیشه
1	من نگرانم که افکار نادرست به ذهنم خطور کند.					
2	من می ترسم که فرد خبیثی باشم.					
3	من می ترسم که رفتاری غیر اخلاقی از من سربرزند.					
4	من شدیداً نیاز دارم که بارها و بارها به خاطر گناهانم استغفار بطلبم.					
5	من درباره بهشت یا جهنم رفتن نگرانم.					
6	من نگرانم که اگر در همه مواقع مطابق اصول اخلاقی رفتار نکنم، تنبیه شوم.					
7	احساس گناه مانع می شود که من از چیزهایی که دوست دارم لذت ببرم.					
8	افکار غیراخلاقی به ذهنم خطور می کنند و من نمی توانم از آنها خلاص شوم.					
9	من می ترسم که رفتارم مورد پذیرش خداوند قرار نگیرد.					
10	من می ترسم که بدون آنکه متوجه بوده باشم رفتار ناشایستی از من سر زده باشد.					
11	من باید به سختی تلاش کنم تا از برخی افکار غیراخلاقی دوری گزینم.					

					12	من بسیار نگرانم که کارهایی که انجام داده‌ام نادرست بوده باشند.
					13	من می‌ترسم که از دستورات خداوند سرپیچی کنم.
					14	من از داشتن افکار جنسی هراس دارم.
					15	من می‌ترسم که هیچگاه رابطه خوبی با خداوند نداشته باشم.
					16	من به خاطر افکار غیراخلاقی که داشته‌ام احساس گناه می‌کنم.
					17	من نگرانم که خداوند از دست من ناراحت باشد.
					18	من از داشتن افکار غیراخلاقی هراس دارم.
					19	من می‌ترسم که افکارم مورد پذیرش خداوند قرار نگیرند.

معرفی ابزار

پرسشنامه وسواس مذهبی - اخلاقی پن: پرسشنامه وسواس مذهبی - اخلاقی (PIOS) توسط آبرامووتیز و همکاران (2002) طراحی و اعتباریابی شده است، این پرسشنامه شامل 19 گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج درجه ای لیکرت می باشد، این مقیاس از دو عامل ترس از گناه و ترس از خدا تشکیل شده است، این پرسشنامه توسط کاویانی (1389) اعتباریابی شده است.

پرسشنامه وسواس مذهبی - اخلاقی اولیه دارای 77 گویه بود که از اظهارات مبتلایان به وسواس مذهبی - اخلاقی به دست آمده بود. تعداد گویه‌های اولیه

پس از تحلیل عاملی به 19 گویه کاهش یافت. مقیاس از دو عامل ترس از گناه و ترس از خدا تشکیل شده بود.

مولفه ها

ترس از گناه 18/16/14/12/11/10/8/7/3/2/1

ترس از خدا 19/17/15/13/9/6/5/4

شیوه نمره گذاری

طیف مورد استفاده در پرسشنامه بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت می‌باشد (شامل: هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اغلب و همیشه) در جدول زیر نشان داده شده است.

مقیاس درجه‌بندی سوالهای پرسشنامه های پژوهش بر اساس مقیاس پنج

درجه‌ای لیکرت

گزینه انتخابی	هرگز	به ندرت	گاهی اوقات	اغلب	همیشه
امتیاز	1	2	3	4	5

به دو طریق می توان از تحلیل این پرسشنامه استفاده کرد

الف: تحلیل بر اساس مولفه‌های پرسشنامه

ب: تحلیل بر اساس میزان نمره به دست آمده

تحلیل بر اساس مولفه های پرسشنامه

به این ترتیب که ابتدا پرسشنامه‌ها را بین جامعه خود تقسیم و پس از تکمیل پرسشنامه‌ها داده ها را وارد نرم افزار اس پی اس کنید. البته قبل از وارد کردن داده ها شما باید پرسشنامه را در نرم افزار اس پی اس تعریف کنید و سپس شروع به وارد کردن داده ها کنید.

چگونگی کار را برای شفافیت بیشتر به صورت مرحله به مرحله توضیح

می دهیم

مرحله اول. وارد کردن اطلاعات تمامی سوالات پرسشنامه (دقت کنید که شما باید بر اساس طیف لیکرت عمل کنید مثلا اگر شخصی سوال 5 پرسشنامه را خیلی کم انتخاب کرده است شما باید در پرسشنامه در جلوی سوال 5 عدد 1 (خیلی کم) را بگذارید.

مرحله دوم. پس از وارد کردن داده های همه سوالات، سوالات مربوط به هر مولفه را کمپیوت (compute) کنید. مثلا اگر مولفه اول X و سوالات آن 1 تا 5 است شما باید سوالات 1 تا 5 را compute کنید تا مولفه X ایجاد شود. به همین ترتیب همه مولفه ها را ایجاد کنید و پس از این کار در نهایت شما باید همه مولفه ها که ایجاد کردید را با هم compute کنید تا این بار متغیر اصلی تحقیق به وجود بیاید که به طور مثال متغیر مدیریت دانش یا ... است.

مرحله سوم. حالا شما هم مولفه ها را به وجود آورده اید و هم متغیر اصلی تحقیق را؛ حالا می توانید از گزینه آنالیز هر آزمونی که می خواهید برای این پرسشنامه (متغیر) بگیرید.

مثلا می توانید آزمون توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد، واریانس) یا می توانید آزمون همبستگی را با یک متغیر دیگر بگیرید.

تحلیل بر اساس میزان نمره پرسشنامه

بر اساس این روش از تحلیل شما نمره های به دست آمده را جمع کرده و سپس بر اساس جدول زیر قضاوت کنید.

حد پایین نمره	حد متوسط نمرات	حد بالای نمرات
19	57	95

- در صورتی که نمرات پرسشنامه بین 19 تا 38 باشد، میزان متغیر در این جامعه ضعیف می باشد.
- در صورتی که نمرات پرسشنامه بین 38 تا 76 باشد، میزان متغیر در سطح متوسطی می باشد.
- در صورتی که نمرات بالای 76 باشد، میزان متغیر بسیار بالا می باشد.

تعیین پایایی و روایی ابزارهای اندازه‌گیری

برآورد پایایی¹ پرسشنامه‌ها

برای تعیین پایایی، روشهای مختلفی وجود دارد. در این تحقیق برای مشخص نمودن پایایی پرسشنامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ² استفاده گردیده است. این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری از جمله پرسشنامه‌ها یا آزمودن‌هایی که ویژگیهای مختلف را اندازه‌گیری می‌کنند بکار می‌رود. در اینگونه ابزار، پاسخ هر سوال می‌تواند مقادیر عددی مختلف را اختیار کند. سرمد و همکاران (1387) معتقدند که «برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا باید واریانس نمره‌های هر زیرمجموعه سوالات پرسشنامه یا زیرآزمون و واریانس کل را محاسبه نمود. سپس با استفاده از فرمول مربوطه مقدار ضریب آلفا را بدست آورد» (ص 169).

ضریب پایایی پرسشنامه‌های از طریق فرمول زیر به وسیله نرم‌افزار SPSS محاسبه شده است.

$$ra = \frac{J}{J-1} \left(1 - \frac{\sum sj^2}{s^2} \right)$$

ra = ضریب آلفای کرونباخ

J = تعداد سوالات آزمون

¹- reliability

²- Cronbach Alpha Coefficient

$S_j^2 =$ واریانس سوالات آزمون

$s^2 =$ واریانس کل آزمون

در پژوهش کاویانی (1389) ضریب آلفای کرونباخ برای نمره کل پرسشنامه وسواس مذهبی - اخلاقی پن و زیرمقیاسهای ترس از خدا و ترس از گناه به ترتیب 0/917، 0/890، و 0/889 محاسبه گردید.

برآورد روایی³ پرسشنامه‌ها

روایی به این مفهوم اشاره دارد که وسیله اندازه‌گیری چیزی را که ادعا می‌کند دقیقاً همان چیز را اندازه بگیرد یعنی متناسب با آن باشد و از مهمترین آن روایی صوری و محتوایی است و برای اینکه پرسشنامه‌ای حداقل دارای روایی محتوایی باشد باید سوالات آزمون با توجه به مبانی تئوریک دقیقاً مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد تا میزان ارتباط و تناسب آنها با موضوع روشن گردد.

در مطالعه کاویانی (1389) برای بدست آوردن روایی پرسشنامه از نظرات استاد راهنما و چندین تن از دیگر اساتید و متخصصین و کارشناسان استفاده شده است. و از آنها در مورد مربوط بودن سوالات، واضح بودن و قابل فهم بودن سوالات و اینکه آیا این سوالات برای پرسشهای تحقیقاتی مناسب است و آنها را مورد سنجش قرار می دهد، نظر خواهی شد و مورد تایید قرار گرفت.

تعاریف نظری

وسواس مذهبی - اخلاقی پن: یک اختلال روانشناختی است که مشخصه اصلی آن وسواس یا احساس گناه بیمارگونه در مورد مسائل اخلاقی یا مذهبی است که اغلب با انجام اجباری اعمال اخلاقی یا مذهبی همراه بوده و بسیار ناراحت‌کننده و غیرسازشی است (ابراموویتز و همکاران، 2002). همان‌گونه که

³- validity

پیش از این نیز اشاره شد، وسواس مذهبی - اخلاقی برای روحانیون و دست‌اندرکاران مسائل دینی نیز چالش‌زاست. پولارد⁴، هندرست⁵، فرانک⁶ و مارگولیس⁷ (1989) دریافتند که تنها 28 درصد جمعیت مبتلا به OCD برای رفع نشانه‌های خود به جستجوی کمک برمی‌آیند، و حدود نیمی از این افراد خواهان کمک، از یک فرد روحانی یا پزشک بدون تخصص در روانپزشکی یاری می‌جویند. مبتلایان به وسواس مذهبی - اخلاقی به دلیل محتوای مذهبی نشانه‌های خود به ممکن است احتمال بیشتری به افراد روحانی مراجعه کرده و ابراز دارند که مشکلاتشان مذهبی و یا اخلاقی است. به همین علت، روحانیون در این مورد به خصوص با این وظیفه خطیر و دشوار روبرو هستند که باید با آن دسته از مشکلات مذهبی/ اخلاقی دست و پنجه نرم کنند که در اختلالات روانی ریشه دارند. تلاش برای پاسخگویی پرسش‌ها و برطرف ساختن تردیدهای افراد مبتلا به این اختلال اغلب راه به جایی نمی‌برد و تنها راه را برای تردیدهای تازه می‌گشاید (کاویانی، 1389).

تعاریف عملیاتی

تعریف عملیاتی: در این پژوهش، وسواس مذهبی - اخلاقی عبارت است از پاسخ‌های افراد به پرسشنامه وسواس مذهبی - اخلاقی پن (PIOS). این پرسشنامه شامل دو زیرمقیاس است: 1- ترس از خدا، 2- ترس از گناه.

منابع

1. سرمد، زهره، بازرگان، عباس و حجازی، الهه (1387) روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، چاپ دوازدهم، تهران: انتشارات آگاه.

4 . Pollard, C. A.

5 . Henderson, J. G.

6 . Frank, M.

7 . Margolis, R. B.

2. کاویانی، سارا(1389)، بررسی رابطه وسواس مذهبی - اخلاقی با نشانه‌های وسواس فکری - عملی و سبک‌های شناختی مرتبط با وسواس فکری - عملی، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه علامه طباطبائی.

3. Abramowitz, J., Huppert, J., Cohen, A., Tolin, D., Cahill, S. (2002). Religious obsessions and compulsions in a non-clinical sample: The Penn Inventory of Scrupulosity (PIOS). *Behav Res Ther* 40, 825–838.

